

Markedsandele

Studier i dansk producerede varers markedsandele på hjemmemarkedet og i eksportens andele af den samlede produktion 1966-1975

Af Gudrun Sveistrup Jacobsen*)

Resumé

Forfatteren har med støtte fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd oprettet en databank med konsistente tidsserier for produktion og udenrigshandel. Dansk vareproduktion er opdelt i knap 100 varegrupper, hvorom der findes oplysning om samlet salg til hjemmemarkedet, til eksport og samtidig oplysning om omfanget af den konkurrerende import. Til serierne er knyttet oplysning om væksten i priser og i produceret mængde. Endvidere findes oplysninger om hver varegruppes salg på en række relevante markeder.

Under forberedelse er oplysninger om eksportens fordeling på varegrupper og lande, samt eksportens markedsandele af det pågældende lands tilsvarende import.

---

*) Cand. polit., p.t. forskningsstipendiat ved institut for nationaløkonomi, Handelshøjskolen i København. Tilknyttet handelshøjskolen siden 1958.

Markedsandele

Studier i dansk producerede varers markedsandele på hjemmemarkedet og i eksportens andele af den samlede produktion 1966-1975

Af Gudrun Sveistrup Jacobsen*)

Resumé

Forfatteren har med støtte fra Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd oprettet en databank med konsistente tidsserier for produktion og udenrigshandel. Dansk vareproduktion er opdelt i knap 100 varegrupper, hvorom der findes oplysning om samlet salg til hjemmemarkedet, til eksport og samtidig oplysning om omfanget af den konkurrerende import. Til serierne er knyttet oplysning om væksten i priser og i produceret mængde. Endvidere findes oplysninger om hver varegruppes salg på en række relevante markeder.

Under forberedelse er oplysninger om eksportens fordeling på varegrupper og lande, samt eksportens markedsandele af det pågældende lands tilsvarende import.

---

*) Cand. polit., p.t. forskningsstipendiat ved institut for nationaløkonomi, Handelshøjskolen i København. Tilknyttet handelshøjskolen siden 1958.

Databankens oplysninger kan foruden til videnskabeligt arbejde, benyttes af private virksomheder, brancher, erhvervsorganisationer og af den offentlige sektor ved strategiske overvejelser over udviklingen på de enkelte markeder, direkte ved budgettering o.l. samt ved efterfølgende kontrol af den enkelte virksomheds markedsandele, og den enkelte branches relative udvikling i forhold til andre områder.

I nedenstående artikel redegøres for en referenceramme for virksomhedens strategiske overvejelser omkring sin konkurrenceposition, samt for udviklingen i dansk producerede varers hjemmemarkedsandele fra 1966-1975, og tillige for ændringen i omfanget af den del af produktionen der er gået til eksport.

1. Om datamaterialet

De data¹⁾ der indgår i undersøgelsen, stammer teknisk set fra de sammendrag af primærstatistikker vedrørende produktion og udenrigshandel, der i Danmarks Statistik aggregeres til input-output-tabellerne, der opstilles til brug for nationalregnskabsstatistikken.

Disse input-output-tabeller har vareproduktionen opdelt i 98 fremstillingserhverv (sekundære erhverv), hvoraf dog nogle er håndværksfag med ubetydelig eller ingen udenrigshandel.²⁾

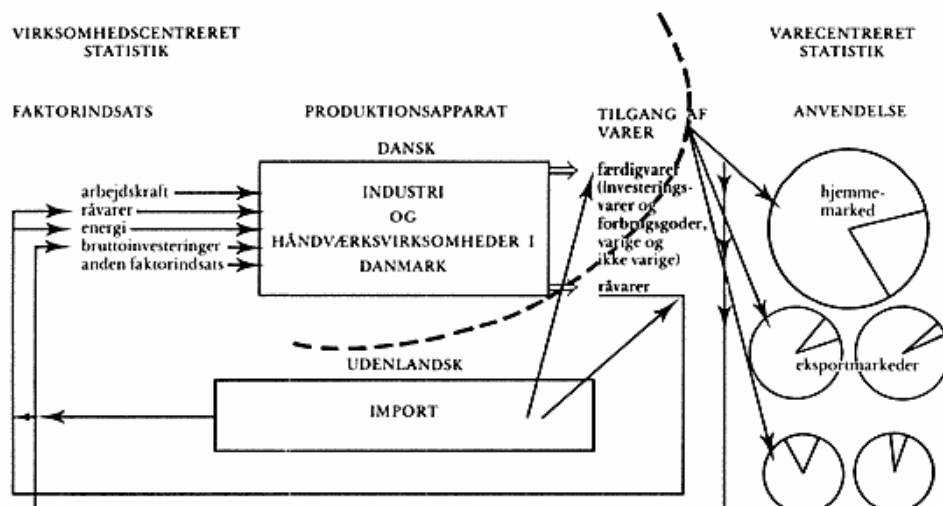
Referencerammen for konstruktion af datamaterialet er den i figur 1.1. viste simple produktionsmodel.

---

1) En redegørelse for konstruktionen af tidsserierne og for de indgående varenumre i BTN og SITC findes i Gudrun Sveistrup Jacobsen: Konsistente tidsserier for produktion og udenrigshandel og i Konsistente tidsserier for produktion og udenrigshandel, transformationsnøgler, begge i kommission hos Samfundslitteratur 1979.

En analyse af udviklingen af de enkelte varegrupper findes i Gudrun Sveistrup Jacobsen: Studier i ændringer i dansk produktions markedsandele på hjemmemarkedet og i eksportens andele af den samlede produktion 1966-1975. (Endnu upubliceret).

2) Jvf. opgørelse af håndværksandelen i 1973 i bilagstabel VI i »Konsistente tidsserier«.

Figur 1.1. Referenceramme for databank.

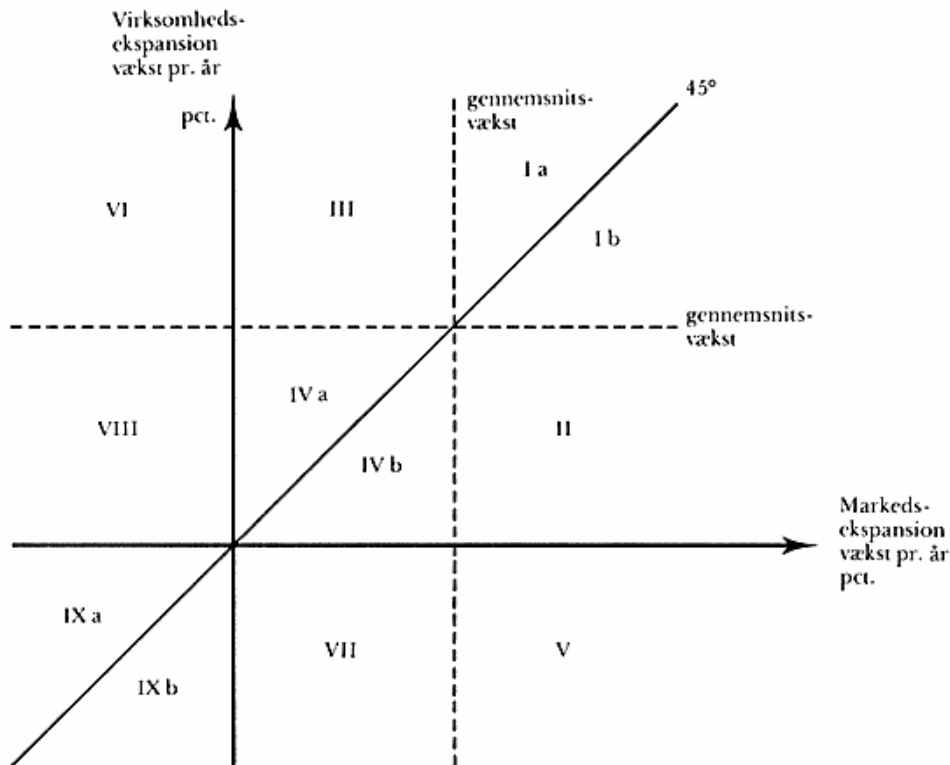
Interessen for datamaterialet har oprindelig ved arbejdet med nationalregnskabsstatistik været centreret omkring virksomhederne og deres produktions- og omkostningsstruktur, jfr. øverste venstre del af figur 1.1. ligesom industristatistikken iøvrigt. Imidlertid er problematikken omkring markedsandele knyttet til varekategorierne, og da der ifølge materialet på en række områder er sket en ikke ubetydelig flytning fra branche til branche for produktionsvirksomhederne, er databanken bygget op over de knap 100 varekategorier, som er karakteristisk produktion for de ovenfor nævnte fremstillings erhverv.

2. Virksomhedens strategiske overvejelser omkring sin konkurrenceposition i en dynamisk markedsudvikling

Ifølge undersøgelsen er der i den betragtede periode sket en ikke helt uvæsentlig ændring i de enkelte virksomheders konkurrenceposition, dels fordi der kan konstateres meget store relative forskelle i udviklingen af det samlede salg på de forskellige markeder, herunder for-

skellig vækst i den afsatte mængde og i de opnåede priser. Dels viser undersøgelsen tillige, at der er sket en ikke uvæsentlig brancheglidning i den pågældende periode.

Til brug for virksomhedens strategiske overvejelser kan figur 2.1. betragtes.

Figur 2.1. Virksomhedens strategiske markedspostion m.h.t. mængdevækst.

Ud ad den lodrette akse er afsat virksomhedens ekspansionstakt målt som f.eks. mængdevækst pct. pr. år, og udad den vandrette er afsat det enkelte varemarkeds ekspansionstakt.³⁾ Akserne betegner 0-vækst og de stiplede linier den gennemsnitlige vækst i de producerede mængder.

3) Vækst pr. år V_r beregnet ved regressionsanalyse efter følgende formel

$$P_t = A e^{V_r t}$$

Figuren er opdelt i felter, der afspejler forskellige typer af »gunstighed« i virksomhedens markedsudvikling.

Befinder virksomheden sig over vinkelhalveringslinien vindes markedsandele, men selve markedets absolutte vækst har betydning for virksomhedens strategiske position.

I felt I, II og V produceres varetyper, der har en større vækst i efterspørgselen end den gennemsnitlige men kun virksomheder, der befinder sig i I a, vinder markedsandele på det voksende marked.

I felt I b og II er der tale om absolut vækst for virksomheden, selv om denne taber markedsandele. Produktionsvæksten er altså udtryk for en relativ tilbagegang.

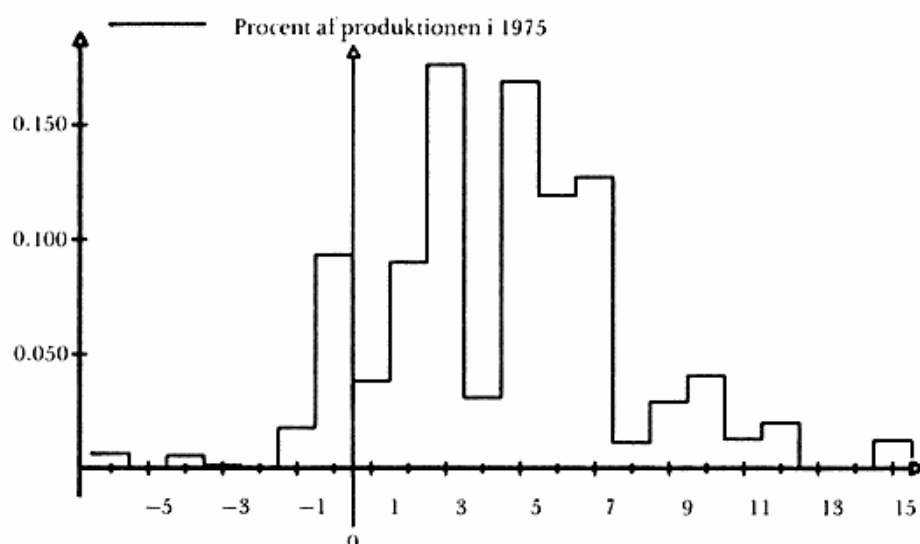
I felt III og IV a derimod vinder virksomheden markedsandele, men markedet er om end ikke i absolut tilbagegang, så dog i relativ tilbagegang, og selv i felt IV b kan der være tale om absolut produktionsvækst for virksomheden, selv om positionen kan betegnes som mindre »gunstig«.

Det forekommer af yderste vigtighed for virksomhedens strategiske overvejelser, at det eksterne statistiske grundlag for placering af virksomhedens konkurrenceposition er let tilgængeligt.

For hjemmemarkedet er dette grundlag nu etableret på det i artiklen nævnte aggregeringsniveau, medens man for de udenlandske markeder i vid udstrækning mangler oplysninger om den lokale produktion. Imidlertid har man gennem den af OECD indsamlede og publicerede statistik mulighed for at foretage en vurdering af den del af markedet, der består af importerede varer, at undersøge dettes vækst og at se på de danske eksportvarers andele heraf. Dette arbejde er i gang på det i artiklen nævnte aggregeringsniveau. Der er dog intet i vejen for, at en virksomhed kan ligge i en nicheposition måske endda med en overordentlig tilfredsstillende indtjening, selv om virksomheden er placeret mindre »gunstigt« i figur 2.1.

I felterne VI og VIII og selv i IX a vinder virksomheden markedsandele, men markederne er i absolut tilbagegang og i felterne V og VII er virksomhederne i absolut tilbagegang til trods for at markederne er ekspanderende.

Til illustration af det danske hjemmemarkeds fordeling langs den vandrette akse er udarbejdet figur 2.2., hvor markedernes omfang er fordelt efter vækstrater.

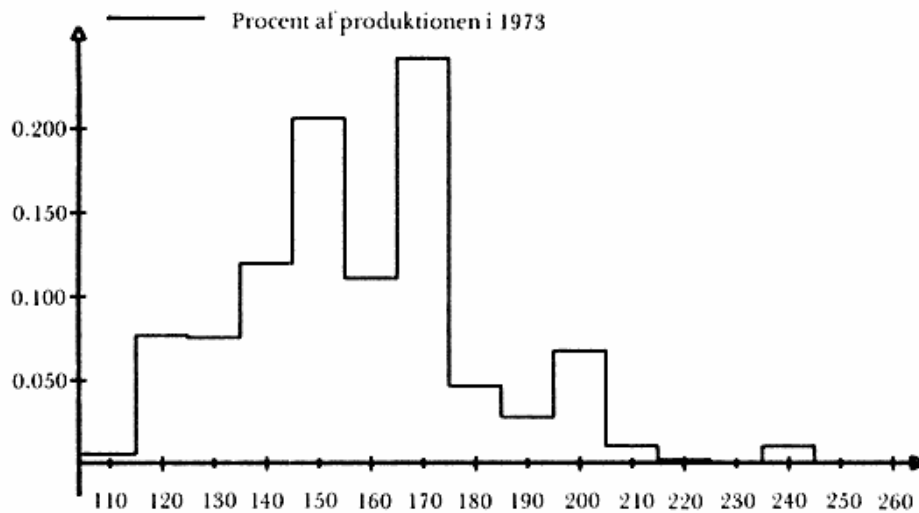
Figur 2.2. Samlet produktion fordelt efter ekspansionsstakt (vækstrater beregnet for 1966-1974).

Omsætningen kan dog beskrives på flere måder end ved væksten i producerede mængder. Også den relative prisstigning har sin betydning og er forskellig fra branche til branche.

Uafhængig af om man teoretisk og/eller i praksis har den opfattelse, at priserne spiller en mindre rolle for afsætnings størrelse, har det betydning for en regnskabsmæssig vurdering af produktionsresultatet at kende prisstigningstakten ikke alene på de forskellige varegrupper, men også på omkostningsarterne.

Der er i undersøgelsen konstateret ikke blot en særdeles stor variation i de enkelte markeders mængdemæssige vækst, der er også en meget stor spændvidde i den prisudvikling, der har kunnet konstateres, jfr. figur 2.3. der afbilder produktionens fordeling efter prisstigningstakt fra 1966-1973. Prisstigningen varierer fra 0 til mere end fordobling på et tidspunkt, hvor olieprisstigningerne m.v. endnu ikke har nået at præge data.

En redegørelse for beregningsmetoder for de benyttede prisserier findes i »Konsistente tidsserier«.

Figur 2.3. Produktionen fordelt efter erhvervenes prisstigningstakt målt ved index for perioden 1966 til 1973.

3. Beregningen af eksportkvoter og importandele

For hver enkelt af de knap 100 varegrupper er nu beregnet importens andel af det samlede salg på hjemmemarkedet.

Undersøgelsens importbegreb er import af konkurrerende varer beregnet cif. incl. told og importafgift.⁴⁾

4) Alle data for dansk produktion, der er målt som salg af varer af dansk oprindelse i overensstemmelse med produktionsstatistikken, er beregnet i basispriser, medens importen er beregnet cif og inkluderer told og importafgifter. (Omsætning og avancer indenfor handelsledene er ikke medtaget i undersøgelsens data for omsætningens størrelse).
Jfr. Konsistente Tidsserier p. 15, og Thage, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1978.

Der er i denne undersøgelse ikke gjort rede for den ikke-konkurrende import, d.v.s. varer der ikke produceres i Danmark, men der må gøres opmærksom på, at disse ligesom konkurrerende import kan indgå som råvarer i det produktionsbegreb, som undersøgelsen benævner »dansk producerede varer«.

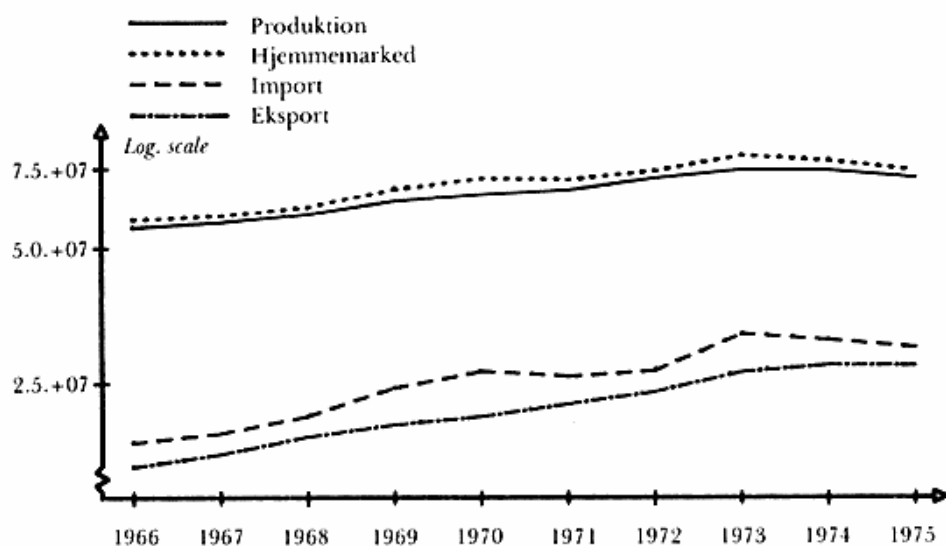
For hver enkelt varegruppe er tillige beregnet eksportens andel af den samlede produktion (omsætning) af dansk producerede varer. Denne benævnes eksportkvoten.

4. Kortfattet beskrivelse af fremstillingserhvervenes samlede udvikling fra 1966 til 1975

Den andel af hjemmemarkedet for fremstillingserhvervene, der forsynes af dansk importkonkurrerende produktion er for nedadgående. Importerede varer har vundet markedsandele i den undersøgte periode. Til gengæld er den andel af dansk produktion, der eksporteres, stigende. Dette kunne umiddelbart tydes som en udvikling i retning af en international specialisering. Der kan imidlertid konstateres en meget stor variation i udviklingen i delbalancerne for de enkelte varearter.

Det ses af figur 4.1. at den samlede omsætning af indenlandsk producerede varer målt i 1970-priser knap er vokset med væksten i landets samlede efterspørgsel efter tilsvarende varer, idet produktionen af varer ikke helt har kunnet holde trit med omsætningen på hjemmemarkedet, der har haft en vækstrate, der har været 0,1 pct. større end produktionen. Dette betyder, at den omlægning af afsætningsmønsteret, der er sket ved den stigende specialisering og dermed internationalisering af omsætningen, ikke har medført en tilstrækkelig stor stigning i produktionen til at man kan tale om status quo i den betragtede periode. Der er sket en tilbagegang.

Der kan dog konstateres den udvikling, at medens eksporten i 1966

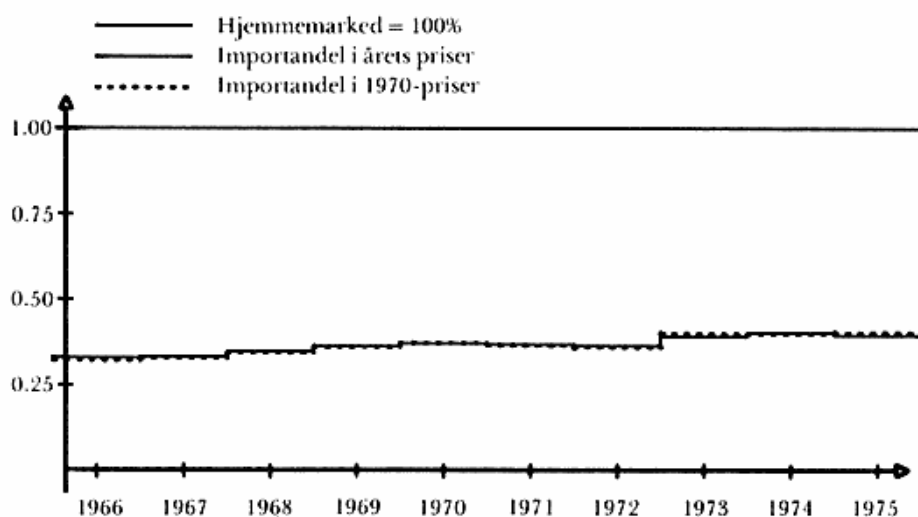

Figur 4.1. Udviklingen fra 1966-1975 i Danmarks samlede sekundære erhvervsproduktion og i hjemmemarkedet herfor, sammenlignet med konkurrerende import og eksport i 1970-priser. Logaritmisk skala.

skulle have været 14 pct. eller ca. 2 mia. kr. højere for at dække den konkurrerende import, skulle den i 1975 »kun« have været 10 pct. større, svarende til ca. 5 mia. kr.

Eksporten målt i faste priser er steget mere jævnt end hjemmemarkedets samlede anvendelse af varer og med en noget større stigningstakt. Vækstraten for produktionen har været på 3,4 pct. målt i mængder, men både for eksporten og importen 6,1 pct.

Figur 4.2. giver en oversigt over importens markedsandel dels i løbende priser og dels i faste 1970-priser. Året 1970, med det meget store efterspørgselspres, markerer sig tydeligt på figuren. Endvidere fremgår det, at importen i alle årene har vundet markedsandele målt i faste priser. Niveaulet i periodens slutning har været, at 40 pct. af den konkurrerende omsætning på hjemmemarkedet har bestået af importvarer, medens det tilsvarende niveau i 1966 var 32 pct.

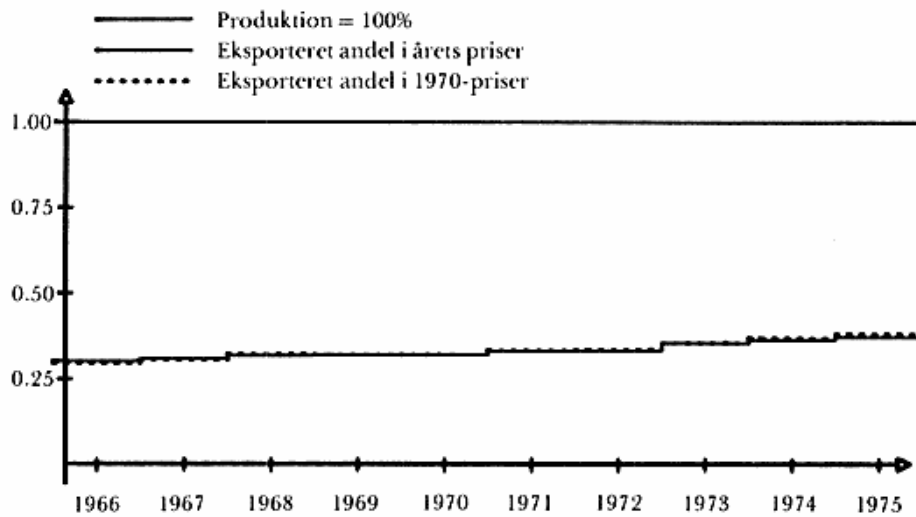

Figur 4.2. Udviklingen i den konkurrerende imports andel af den på hjemmemarkedet (incl. råvaremarkedet) omsatte varemængde fra 1966-1975, dels i årets priser og dels i 1970-priser.

Kan denne udvikling tolkes som en international specialisering, skulle dansk produktion tilsvarende have vundet markedsandele på udenlandske markeder. Industrirådet nævner imidlertid, at danske industrivarer fra 1970-1978 har tabt markedsandele på de udenlandske markeder, idet væksten i eksporterede mængder for verden ialt har været 29 pct. medens væksten i dansk eksporterede mængder kun har været 19 pct. i samme periode.⁵⁾

Den lidt svagere udvikling for dansk-producerede varer fremgår også af figur 4.3. der fremstiller samlet eksport som andel af samlet produktion i både løbende og faste priser. Af figuren fremgår, at det er eksportkvoten målt i mængder, der er steget stærkest, svarende til, at

5) F.eks. Ove Munch i Provinsbankens Temablad maj 80. Forskningsprojektets fortsættelse sigter bl.a. på en afdækning af dette forhold.

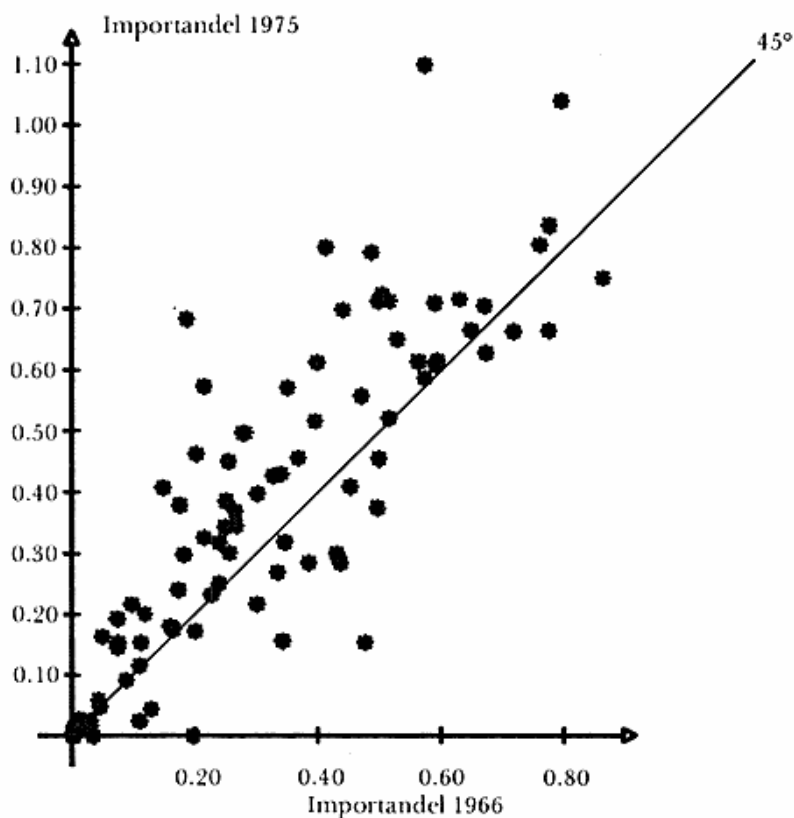
Figur 4.3. Udviklingen i den andel af dansk produktion (incl. salget af råvarer) der eksporteres fra 1966-1975, dels i årets priser og dels i 1970-priser.

de varer der eksporteres er steget noget mindre i pris end de varer, der udpræget produceres til hjemmemarkedet.

5. Udviklingen i importens markedsandele på et disaggregeret niveau

Figuren 5.1. afbilder importandelen i 1966 og 1975, og den læses således, at punkter over 45° linien giver udtryk for en stigning i andel, og under 45° linien et fald i andel for det enkelte erhverv fra 1966 til 1975.

Den foreliggende undersøgelse viser en overraskende stor variation i erhvervsudvikling, men det fremgår af figuren, at det hovedsageligt er

Figur 5.1. De 98 varegrupper afbildet efter importens markedsandele i 1966 og 1975, årets priser. Punkter over 45° linien referer til erhverv emd vækst i importandel.

varegrupper, der i 1966 overvejende har afsat deres produktion på hjemmemarkedet, der et gået relativt tilbage i markedsandele.

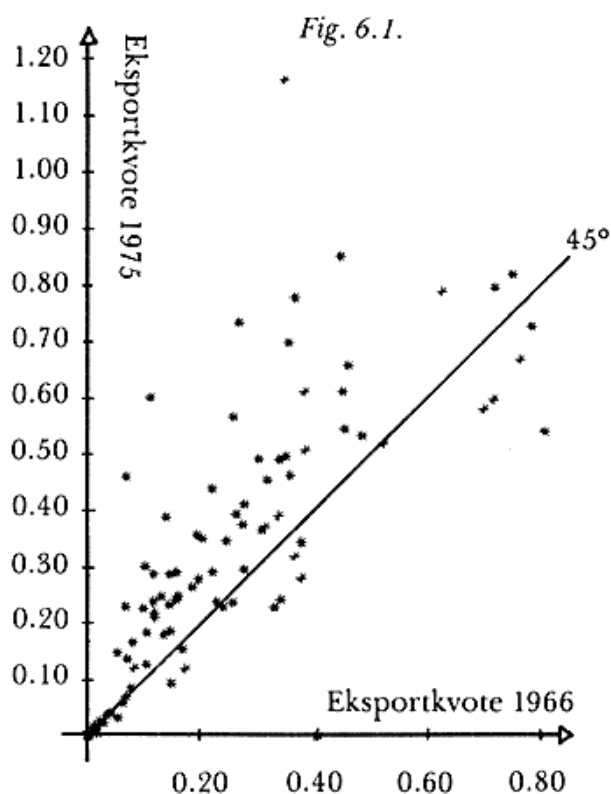
6. Produktionens eksportkvote på det disaggregerede niveau

Det er tillige disse grupper, der har haft den største vækst i eksport og ved at analysere eksporten år for år ses, at den store og på årsbasis betragtet relativt jævne udvikling med få og små afvigelser fra trenden,

set ud fra et disaggregeringsniveau som det foreliggende er sammensat af en uhyre varieret udvikling.

Denne variation er afbildet i fig. 6.1, der læses på samme måde som fig. 5.1, idet punkter over 45°-linien illustrerer varegrupper, der har større eksportkvote i 1975 end i 1966.

Som det ses er stigningen i eksportkvoten overvejende sket for de varegrupper, der i 1966 havde lav til middel eksportkvote, medens adskillige varegrupper med en meget høj eksportkvote i 1966 har måttet opleve et fald.

Figur 6.1. De 98 varegrupper afbildet efter eksportkvote i 1966 og 1975, årets priser.

Referencer:

- Kvartalsstatistik over udenrigshandlen. Danmarks Statistik.
Kvartalsstatistik for industrien. Danmarks Statistik.
Forsyningsstatistikken. Danmarks Statistik.
Statistiske Efterretninger; 1972 nr. 80, 1978 nr. 20 og 1979 nr. 22. Danmarks Statistik.
Statistiske Undersøgelser nr. 30 og 31. Input-output tabeller for Danmark 1966. Danmarks Statistik 1973.
Trade by Commodities; Market Summaries, serie C vol I, II og III, Export, Imports, Statistics og Foreign Trade, OECD.
Danmarks vareindførsel og -udførsel 1976 bn. 1, bilag 8 (BTN til SITC) og bilag 9 (SITC til BTN). Danmarks Statistik.
Commodity Indexes for the Standard International Trade Classification. Rev. United Nations, serie M no 38 vol 1.
A System of National Accounts. United Nations, New York 1968.
Jacobsen, Gudrun Sveistrup: Konsistente tidsserier for produktion og udenrigshandel. Samfundslitteratur 1979.
Jacobsen, Gudrun Sveistrup: Konsistente tidsserier for produktion og udenrigshandel, transformationsnøgler. Samfundslitteratur 1979.
Jacobsen, Gudrun Sveistrup. Markedsandele. Studiet i ændringer i dans produktions markedsandele på hjemmemarkedet og i eksportens andele af den samlede produktion 1966-1975. (Endnu upubliceret).
Jørgensen, Niels L.: Rektangulære statiske input-output modeller. Københavns Universitets Økonomiske Instituts gule memoserie nr. 35.
Kjeldsen Kragh, Søren: Specialisering og Konkurrenceevne. København 1973.
Kjeldsen Kragh, Søren: International Handel og Investering. København 1977.
Rasmussen, P. Nørregaard: Forelæsninger om nationalregnskaber, Memorandum fra Københavns Universitet, Økonomisk Institut nr. 16.
Thage, Bent: Det nye nationalregnskab. Nationaløkonomisk tidsskrift, 1978 nr. 3.
Thage, Bent: Introduktion til input-output analysen. 1975. Københavns Universitets Økonomiske Instituts blå memoserie nr. 38.
Økonomiske Råd, Det. Markedsperspektiver og Strukturproblemer. København 1971.